

3. 1. 2008

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

ČTYŘI STA LET INFORMACÍ

Už staletí to vědí všichni mocní tohoto světa: dáte lidem příliš informací, a oni vás svrhnou; nedáte jim žádné, a svrhnou vás také.

Skóre: 0.59

Název zdroje: Reflex

Datum vydání: 03.01.2008

Nadpis: ČTYŘI STA LET INFORMACÍ

Strana: 62

Rubrika: ČESKY NEVYŠLO

Autor: PETR HOLEC

Ročník: 19

Číslo: 1

Oblast: Časopisy - společnost a životní styl

Zpracováno: 03.01.2008 04:59

Identifikace: CZRX20080103020067 cz

Klíčová slova: ústavy (2x), práva, právo, právní, právem, ústava

Už staletí to vědí všichni mocní tohoto světa: dáte lidem příliš informací, a oni vás svrhnou; nedáte jim žádné, a svrhnou vás také. Politicko- společenskou historií sdělovacích prostředků, tedy zrodem a vývojem různých médií, se ve své knize The Creation of The Media: Political Origins of Modern Communication zabývá PAUL STARR, profesor Princetonské univerzity.

"Několik posledních dekád definovala informační revoluce," vysvětluje v úvodu knihy Starr. "Avšak navzdory jejímu nespornému významu jde jen o nejnovější fázi několikasetletého procesu. Dřívější změny v šíření informací byly neméně revoluční než ty dnešní."

KAVÁRNY RŮZNÉHO DRUHU

Zásadní proměnu, již sdělovací prostředky za poslední čtyři století prošly, nelze zredukovat na nové technologie a hospodářské změny. Média mají tak velký vliv na výkon moci, že se jejich vývoj vždy úzce prolínal s politikou. Od osmnáctého století je začala výrazně tvarovat nejrozdílnější politická hnutí usilující o omezení státní moci prosazováním práva na svobodnou debatu o veřejných věcech. Tyto liberální tendence navíc přispěly ke komercializaci médií a jejich masovějšímu šíření. Na dostupnost informací měla vždy vliv i mezinárodní pozice a vnitřní stabilita států. Zatímco tradičně silný francouzský stát, využívající rozsáhlou síť policejních špehů, odjakživa přisun informací škrtil (a škrtí dodnes), liberálnější Velká Británie na jejich volném šíření založila vlastní společenský i hospodářský rozkvět. Málokdo možná tuší, že Londýn býval plný kaváren ještě před Paříží. Na rozdíl od těch existenciálních francouzských, jež vdechly život i mnoha existenciálně velmi závadným idejím, však

sloužily hlavně jako veřejná místa pro výměnu obchodních informací. Vlastní cestou se vydaly USA. Listina svobod federální vládě přímo zakazuje regulovat tisk, současně ale ústava znárodnila poštu, již stát dotoval právě kvůli šíření tisku - zdroje důležitých informací.

UTÁHNOUT, NEBO POVOLIT?

Starr přiznává, že mu napsání knihy trvalo dlouho. Snad i proto je dlouhá a detailně propracovaná. Vše začíná přelomem šestnáctého a sedmnáctého století, kdy došlo k rozmachu tisku. První kapitola pokračuje telegrafem a zpravodajstvím po drátě (od poloviny osmnáctého do třicátých let devatenáctého století) a končí tradičními deníky, časopisy a rozhlasovým i televizním vysíláním, jak je známe dnes. Tedy: jak jsme je znávali; sledovat denně v televizi bandu idiotů zavřených v baráku nemá s právem na informace nic společného. Naopak. Podle autora média zásadně ovlivnila všechny velké světové revoluce; Francouzskou, americkou i dvě ruské (1917 a 1991), a to v dobrém i zlém. Všechny musely totiž odpovědět na základní otázky: kdo bude kontrolovat slovo? Jaké právo na přístup k informacím bude mít veřejnost? Všechny si s tím poradily po svém a tato odpověď svým způsobem ovlivňuje tamní média dodnes. Snad jen Rusko se ještě dnes drží vraždění novinářů. Příležitost změnit od základu strukturu médií a jejich vztah k okolí nabízejí často nové technologie. Důležité bývá, jak šikovně dokáží jednotlivé státy přizpůsobit principy platné pro stará média těm novým. S rozmachem telegrafu vyvstal problém, jestli na něj lze uplatnit stejné právní principy jako na tisk a poštu; podobné to později bylo s filmem, k propagandě velmi snadno zneužitelným nástrojem vládní moci. Dnes nevíme, co s Internetem. Že bude všechno všech, zní hezky jako již mnohokrát předtím, jen dokud nic nemáte. Že se médiím nedaří v totalitách, které jsou vystavěny na státní kontrole informací, je logické. Někdy jim však snadný život nezajistí ani nejvyšší ideály. Ostatně idea úplně svobodné veřejné komunikace se nehodila do programu vládců a vlád po staletí, jak despotických, tak demokratických. Ze strachu z moci, jež by mohly přinést ostatním, si vládců a politici důležité informace raději nechávali pro sebe. Jenže právě omezení toku veřejných informací mívá za následek mezinárodní oslabení daného státu. Vlády tak často stojí před dilematem: informovat lidi a destabilizovat stát zevnitř, nebo je držet v nevědomosti a uvrhnout zemi do mezinárodní izolace? Nutno dodat, že ne všechny země si s tím lámou hlavu. Třeba v Barmě takový problém neznají.

STÁLE JE TO VOLBA!

Svobodný přístup k informacím automaticky nezajistí ani změna režimu, jak dobře víme z vlastní zkušenosti. Letitá centralizace moci i toku informací nezmizí s napsáním svobodné ústavy. Například Rusko a Francie dodnes vykazují znaky centralizace sdělovacích prostředků, již pečlivě budovaly už před staletími. Dobrým příkladem jsou telekomunikace v někdejší Sovětské svazu. Po revoluci v roce 1917 mohla sovětská vláda, stejně jako jiné vlády, investovat do telekomunikací, moderního komunikačního prostředku. Jenže bolševici místo telefonu vsadili na tlampače. Ty byly jednosměrné, slovo měli pouze mocní. Starr porovnává vývoj médií v USA, Velké Británii a Francii. Podle něj byla americká scéna vždy o něco otevřenější, komercializovanější a decentralizovanější. Důvodů vidí víc: absenci feudálního dědictví, politického absolutismu, monopolu tiskařských cechů a centralizované státní cenzury. Svou roli sehrál i fakt, že zatímco evropské země publikační činnost zdaňovaly, Amerika ji naopak dotovala. Rozdíl je také intelektuální. Americká mediální kultura se na rozdíl od Evropy víc než na literární kvalitu orientovala na fakta a praktičnost (kdysi!); přednost před věděním dostávaly informace. Z toho plyne i rozdílnost amerických a francouzských médií. Zatímco američtí reportéři devatenáctého a počátku dvacátého století upřednostňovali zprávy, jejich francouzští kolegové kladli důraz na esejistickou formu psaní. Francouzští novináři později z USA importovali žánr interview, jemuž dodnes ponechávají jeho původní anglický výraz. "Nejvyšší touhou francouzských novinářů bylo dosáhnout reputace básníka. Novinové psaní se totiž těšilo pouze malému uznání," vysvětluje autor. "Prestížní americké noviny naopak kladly důraz na informace a

fakta." Podle Starra nelze jmenovat jedinou zemi, jež by měla na rozvoj moderních sdělovacích prostředků monopol. Koncem sedmnáctého a v osmnáctém století se liberalizovala britská média, poslední dvě století patřila spíše USA. Problém sdělovacích prostředků však zůstává podobný. "Už není otázkou, jestli se staneme postindustriální informační společností, už jí jsme," píše Starr na závěr. "Jaká to bude společnost, ale zůstává politickou volbou i dnes."

PAUL STARR: VZNIK MÉDIÍ - POLITICKÝ PŮVOD MODERNÍCH SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ
Basic Books, New York, 2004

TEXT PETR HOLEC

Foto - FOTO PROFIMEDIA. CZ

Foto - Veřejnost má právo být informována. Jde o to, jak moc a o čem?!
FOTO ARCHÍV

Zpracovatel: [Anopress IT a.s.](#)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz